

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) pitää kannatettavana nuorten nostamista vision tavoitteiden keskiöön.

Tuoreista ylioppilaista valtaosa, noin 80 prosenttia, hakee opiskelemaan suoraan lukiosta. Vuonna 2024 julkaistun Lukiolaisbarometrin mukaan noin 60 prosenttia haluaisi jatkaa opintojaan heti lukion tai asevelvollisuuden suorittamisen jälkeen. Kuitenkin vain noin kolmasosa tuoreista ylioppilaista pääsee jatkamaan opintojaan suoraan lukiosta. On perusteltua karsia nuorten ei-toivottuja välivuosia ja sujuvoittaa motivoituneiden ja osaavien nuorten siirtymää toiselta asteelta korkeasteelle.

SLL ehdottaa seuraavia lisäyksiä ja täsmennyksiä tavoiteosion kirjauksiin:

Visiossa on asetettu tavoitteeksi, että ”yhteiskunta antaa jokaiselle suomalaiselle lupauksen maksuttomasta korkeakoulututkinnosta”. SLL:n mielestä on tärkeää, että yhteiskunta antaa yksittäisen korkeakoulututkinnon sijaan lupauksen maksuttomasta korkeakoulutuksesta, sillä jatko- ja täydennyskouluttautumisen sekä alanvaihdon tarpeet tulevat kiihtyvän yhteiskunnallisen muutoksen myötä lisääntymään. Lisäksi on huomioitava, että osaamiskokonaisuudet koostuvat kahdesta korkeakoulututkinnosta. Nuoret ovat nyt jo äärimmäisen stressaantuneita ja paineistettuja oikean alan valinnasta, kun ensikertalaiskiintiö hankaloittaa alanvaihtoa. Tämän kirjauksen voi tulkita siten, että jatkossa toinen tutkinto voisi olla maksullinen.

Visiossa on asetettu tavoitteeksi, että ”nuorilla on mahdollisuus päästä korkeakouluopintoihin suoraan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen jälkeen”. SLL pitää tavoitetta erittäin tarpeellisenä ja kannatettavana. Avaimet ei-toivottujen välivuosien karsimiseen ovat toimiva valintajärjestelmä ja riittävät aloituspaikat. SLL ehdottaa, että tavoiteosioon lisätään em. kirjauksen perään seuraava kirjaus: ”Toimiva opiskelijavalintajärjestelmä karsii ei-toivottuja välivuosia.”

Visiossa on asetettu tavoitteeksi, että ”toimiva ja kannustava koulutusjärjestelmä antaa vahvat eväät korkeakouluopintoihin taustasta ja lähtökohdista riippumatta”. Korkeakoulut ovat kuitenkin keskeinen osa koulutusjärjestelmää, joten kohdan voisi muotoilla esimerkiksi näin: ”Toimiva ja kannustava perus- ja toinen aste antavat vahvat eväät korkeakouluopintoihin taustoista ja lähtökohdista riippumatta.”

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

SLL näkee, että toimenpideoosioon on valittu korkeakoulusiirtymän sujuvoittamisen ja koulutustason noston kannalta pääosin olennaisimmat toimenpiteet.

SLL ehdottaa seuraavia lisäyksiä ja täsmennyksiä tavoiteosion kirjauksiin:

SLL:n mielestä koulutustason noston kannalta on keskeistä, että peruskoulunsa päättävistä aiempaa suurempi osa aloittaisi opintonsa lukiossa, sillä lukiokoulutus on jatkokouluttautumisen kannalta keskeinen toisen asteen koulutus, jonka lakisääteinen tehtävä on antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Tällä hetkellä noin 55 prosenttia peruskoulunsa päättävistä hakee ja aloittaa lukiokoulutuksessa. SLL ehdottaa, että visioon kirjattaisiin seuraava toimenpide: "Nostetaan lukiokoulutuksessa aloittavien osuus 60 prosenttiin peruskoulunsa päättävistä."

Visioon on kirjattu toimenpiteeksi, että "tuetaan nuorten korkeakouluvalmiuksia lisäämällä lukiokoulutuksen tarjontaa erityisesti alueilla, joissa sen kysyntä on suurinta." SLL näkee lukiokoulutuksen tarjonnan lisäämisen kysynnän mukaan tärkeäksi, jotta jokainen lukiokoulutukseen haluava pääsisi lukioon kuljettavissa olevan matkan päähän kodistaan. Nuorelle ei tulisi muodostua pakkoa muuttaa pois kotoaan lukion vuoksi tai kulkea pitkää koulumatkaa. Suurten kaupunkien lukiokoulutuksen tarjonnan ohella on tärkeää pitää huolta myös lukiokoulutuksen kattavasta oppilaitosverkosta koko maassa. Ikäluokkien pienenytessä erityisesti pienemmillä paikkakunnilla lukiokoulutuksen saavutettavuus on uhattuna. Lukiokoulutuksen tarjonnan saatavuudella ja saavutettavuudella on kiinteä kytkös sen vetovoimaan ja siten myös korkeakouluhakijoiden määrään. SLL ehdottaa, että kirjaus muutetaan muotoon: "Tuetaan nuorten korkeakouluvalmiuksia lisäämällä lukiokoulutuksen tarjontaa erityisesti alueilla, joissa sen kysyntä on suurinta ja varmistamalla riittävän kattavan oppilaitosverkon säilyminen koko Suomessa."

Visioon on kirjattu toimenpiteeksi, että "korkeakoulut jatkavat OKM:n tuella korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistä korkeakouluopintoihin pääsyn varmistamiseksi [...] asteen koulutuksen opintojen jälkeen". Keskeisimmät ongelmat nykyisessä opiskelijavalintajärjestelmässä ovat 1) ensikertalaiskiintiö, jonka vuoksi nuoret taktikoivat ja jättivät vastaanottamatta saamansa paikan (20 prosenttia opiskelupaikan saaneista jättää ottamatta vastaan saamansa opiskelupaikan joka vuosi) ja 2) se, että yhteishaussa samoista aloituspaikoista kilpailevat keskenään sekä tuoreet ylioppilaat että alanvaihtajat, joilla on jo pidempi opintotausta. Korkeakouluopintoja suorittaneilla voi olla aiempien opintojensa vuoksi tuoreisiin ylioppilaisiin verrattuna kattavammat edellytykset saada opiskelupaikka.

SLL ehdottaa, että toimenpiteisiin sisällytetään seuraavat kirjaukset korkeakoulusiirtymän sujuvoittamiseksi:

- "Joustavoitetaan opiskelijavalinnan ensikertalaisuussääntöä niin, että ensikertalaisuus säilyy ensimmäisen opiskeluvuoden ajan."

- "Selkeytetään ja vahvistetaan korkeakoulujen sisäisiä ja välisiä siirtymiä, jotta nuorten ei tarvitsisi kilpailla alanvaihtajien kanssa opiskelupaikoista yhteishaussa."

- "Varataan todistusvalintaväylä kaikilla aloilla kokonaan ensikertalaisille."

- "Nostetaan yhteishaussa valittavissa olevien hakukohteiden määrää kuudesta."

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

-

Suutari Jenni
Suomen Lukiolaisten Liitto